

BIODIVERZITET VELIKE PLAŽE SA ZALEĐEM
EDUKATIVNI VODIČ

IMPRESUM

Dr Martin Schneider-Jacoby Assoc. - MSJA
Ul. Pavla Kneževića 7
info@msja.me / zenepa.lika@gmail.com

Biodiverzitet Velike plaže sa zaleđem - Edukativni vodič

Datum

Maj 2024. godine

Autor

dr Bogić Gligorović – nastavnik istraživač

Fotografije

Zenepa Lika, Vuk Vujisić, dr Bogić Gligorović

Projektni tim

Zenepa Lika, Vuk Vujisić, dr Bogić Gligorović

Prevod na albanskom jeziku:

Besart Hoxha

Edukativni vodič - Biodiverzitet Velike plaže sa zaleđem je razvijen u okviru projekta "DuneGuard: Očuvanje i zaštita pješčanih dina na Velikoj plaži" koji realizuje Društvo Dr Martin Schneider-Jacoby Assoc.-MSJA. Projekat je podržan je od strane Centra za zaštitu i proučavanje ptica (CZIP) u okviru projekta „Osnaživanje učesča civilnog društva u oblasti životne sredine u procesu pristupanja EU (4E)“ koji finansira Evropska unija, a kofinansira Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija.

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Društva Dr Martin Schneider-Jacoby Assoc.-MSJA i ne odražava nužno stavove CZIP-a, Evropske unije ili Ministarstva javne uprave, digitalnog društva i medija.

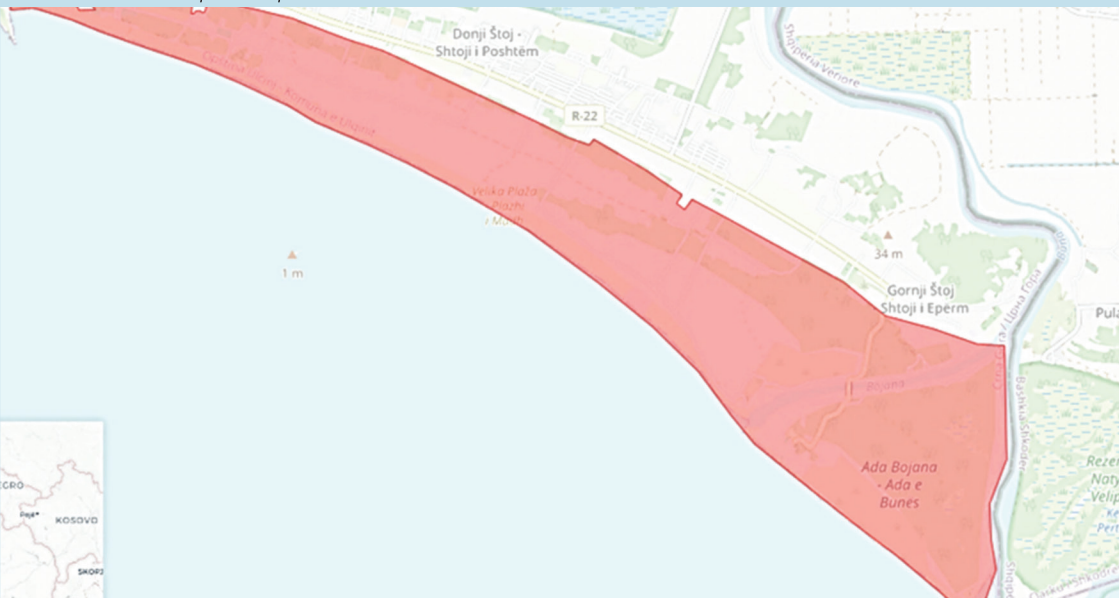
Vodič je namijenjen građanima/kama, učenicima/cama koji žele da upoznaju prirodna bogatsva Velike plaže sa zaleđem i doprinesu njihovom očuvanju.

BIODIVERZITET VELIKE PLAŽA SA ZALEĐEM

Velika plaža sa zaleđem u pogledu bogatstva biodiverziteta predstavlja jedno od najznačajnijih djelova Crne Gore. Ovo područje je ujedno i globalno značajnih centara biodiverziteta.

Slika 1. Mapa Velike plaže sa zaleđem

Zbog geografskog položaja i specifične klime na ovoj relativno maloj površini postoji čitav niz različitih tipova staništa koja obezbjeđuju uslove za život velikom broju različitih vrsta organizama. Različiti tipovi staništa na području velike plaže i njenog zaleđa čine jedinstvenu ekosistemsku cjelinu koja zbog svojih raznovrsnih tipova staništa i bogatog taksonomskog diverziteta, izuzetno je značajno za očuvanje, istraživanje i zaštitu.

Slika 2. Obalni pojas Velike plaže

Slika 3. Ograđene Pješčane dine

FLORA

Na osnovu dostupnih podataka na području Velike plaže sa zaleđem prisutno je preko 1000 biljnih vrsta što čini 28% vrsta koje su do sada popisane u Crnoj Gori. Od ovog broja 535 srijeću na staništima sa EU Habitatne direktive. Trideset sedam prisutnih vrsta (37) su konzervaciono značajne, odnosno ugrožene su ili zaštićene na nacionalnim i međunarodnom nivou. Dvadeset pet (25) vrsta zaštićeno je domaćim zakonodavstvom, jedna (1) vrsta je na Aneksu II i IV, a jedna (1) na Aneksu IV EU Habitatne Direktive. Dvije (2) vrste su na Aneksu I Bernske konvencije, dok su 14 vrsta endemi.

Vitex agnus-castus - Konopljika

Eryngium maritimum – Morski kotrljan

Phragmites australis - Trska

Nymphaea alba – Bijeli lokvanj

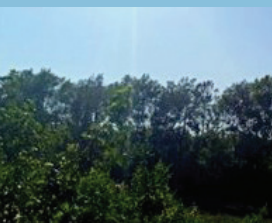

VEGETACIJA

Velika plaža sa neposrednim zaleđem je izuzetno bogat različitim stanišnim tipovima. Na ovom području nalazi se 18 tipova staništa sa EU Habitatne Direktive koja su zaštićena u Evropskoj Uniji. Posebno značajna staništa su dine, koja su izuzetno rijetka i ugrožena u Mediteranu, a u Crnoj Gori su neka od njih prisutna samo na Velikoj plaži. Spisak staništa sa kodom:

- 1110 Plitka stalno potopljena pješčana morska dna
- 1140 Muljevita i pješčana dna koja za vrijeme osjeke nisu pokrivena morskom vodom
- 1130 Estuari
- 1150 Morske lagune
- 2110 Začeci pokretnih obalnih dina
- 2120 Pokretne obalne dine sa *Ammophila arenaria* (Bijele dine)
- 2130 Učvršćene obalne dine sa zeljastom vegetacijom (Sive dine)
- 2220 Dine sa vrstom *Euphorbia terracina*
- 2270 Borove šume na obalnim dinama
- 2190 Vlažne depresije u sistemu dina
- 1410 Mediteranske slane močvarne livade (*Juncetalia maritimi*)
- 3170 Mediteranske povremene lokve
- 2230 Jednogodišnji dinski travnjaci (*Brachypodietalia*)
- 2240 Dinski travnjaci sa jednogodišnjim vrstama reda *Brachypodietalia*
- 6220 Eumediteranski kserofilni travnjaci - *Pseudostepe* sa travama i jednogodišnjim biljkama klase (*Thero-Brachypodietea*)
- 6420 Mediteranske visoke hidrofilne livade (*Molinio-Holoschoenion*)
- 6540 Submediteranski travnjaci *Molinio-Hordeion secalini*
- 92A0 Galerije bijele vrbe i bijele topol

Populus alba
Topole c

2190 Vlažne depresije u sistemu dina

3170 Mediteranske povremene lokve

2270 Borove šume na obalnim dinama

Cataglyphis nodus
Pustinjski mrav

Delta unguiculatum
Velika osa grnčarica

Acrida ungarica
Kupoglavi skakavac

Palpares libelluloides
Veliki mravlji lav

FAUNA

Na Velikoj plaži je do sada popisano 393 vrsta životinja: 30 mekušaca, 8 člankovitih crva, 6 rakova, 209 insekata, 27 riba, 12 vodozemaca, 19 gmizavaca, 62 ptica i 20 sisara.

U budućim biološkim istraživanjima koja se budu sprovodila na ovom području pronaći će se još mnogih vrsta, tako da će ovaj broj biti nekoliko puta veći.

Cataglyphis nodus (Brullé, 1833) - Pustinjski mrav Rasprostranjeni u Centralnoj i istočnoj Aziji, Centralnoj Evropi i Balkanu. Podnose visoke temperature i naseljavaju suve oblasti. Imaju duge noge i veoma se brzo kreću, pri čemu im je trbuh uzdignut.

Delta unguiculatum (Villers, 1789) - Velika osa grnčarica Dužina tijela je oko 25 mm. Gnijezdo grade od blata i mokrog pijeska. Ono se sastoji od nekoliko ćelija u koje polaže po jedno jaje. U komorice gnijezda stavlja paralizovane male gusjenice kojima će se larva hraniti.

Acrida hungarica (Linnaeus, 1758) - Nosati skakavac Mediteranska vrsta koja naseljava suva područja sa malo rastinja. Dobro podnosi visoke temperature.

Palpares libelluloides (Linnaeus, 1764) – Veliki mravlji lav Ova vrsta je rasprostranjena u mediteranskim regijama. Raspon krila veći od 10 cm. Krila su široka sa smeđim mrljama. Slabi su letači. Larve žive sakrivene na tlu gdje vrijećaju plijen.

KONZERVACIONO ZNAČAJNE VRSTE

Na teritoriji koja je obuhvaćena studijom potvrđeno je prisustvo ili je potencijalno prisutno 208 konzervaciono značajnih vrsta, od čega: 37 biljaka, 9 mekušaca, 1 člankovitih crva, 39 insekata, 10 riba, 12 vodzemaca, 19 gmizavaca, 62 ptica i 19 sisara. Na osnovu ovog broja prisutnih ugroženih i zaštićenih vrsta, područje Velike plaže sa zaleđem je biodiverzitetki i konzervaciono izuzetno značajno i predstavlja jedan od globalnih centara biodiverziteta.

Testudo hermanni
Šumska kornjača

Pancratium maritimum
Morski narcis

Lindenia tetraphylla
Veliki perorepi konjic

PRIJETNJE

Na Velikoj plaži i zaleđu prisutni su intezivni negativni antropogeni uticaji koji su vezani za urabnizaciju, turizam, nekontrolisanu gradnju infrastrukture i objekata, prenamjene prostora kao i veoma izraženo deponovanje otpada. Pored toga identifikovani su i značajni problemi poput širenja invazivnih biljnih i životinjskih vrsta poput **Amorpha fruticosa** i **Xanthium orientale**, **Callinectes sapidus**, **Harmonya axyridis** i dr. Problemi na ovom području je i zarastanje zeljastih staništa usled smanjenog inteziteta stočarstva i ne održavanja livada i pašnjaka. Na ovom području je intezivno odlaganje otpadom i stvaranje divljih deponija. Takođe je prisutno i dreniranje močvara i drugih manjih vodnih tijela što se negativno odražava na biodiverzitet.

Područje Velike plaže sa zaleđem predstavlja naše nacionalno blago. Pored bogatstva biodiverziteta ima i izuzetnu pejzažnu vrijednost i predstavlja otvorenu učionicu. Očuvanje i upoznavanje ovog područja i njegovih prirodnih vrijednosti je izuzetno važno za nas.

Amorpha fruticosa – Bagremovac / Zarastanje invazivnom vrstom

Nelegalne depononije u zaleđu - Npropisno skladištenje plažnog mobiliara - Izgradnja turističkih smještaja na zasticenim dinamama - Prenamjena dina u parking prostore - Otvaranje puteva - Izgradnja ulaznih kapija i zatvaranje istih - Sadnja invazivnih vrsta pored plaža ili na ulazu samih plaža – Invazivne vrste -Plavi rak-kraba (*Callinectes sapidus*).....

Sa edukativne radionice 24.05.2024 sa učenicima JUSMŠ Bratsvo Jedinstvo: prezentacija preporuka

PREPORUKE

Na osnovu uočenih negativnih uticaja na biodiverzitet Velike plaže sa zaleđem, od strane učenika i stručnih lica date su preporuke za njegovo očuvanje. Na ovom području je neophodno sprovesti slijedeće konzervacione aktivnosti:

- Sprovesti edukacija javnosti, zakupaca plaža, turista i građana.
- Izvršiti lociranje i mehaničko uklanjanje invazivnih biljnih vrsta.
- Sprovesti istraživanje I razviti mehanizme kontrole invazivnih životinjskih vrsta.
- Podići nivo pravne zaštite
- Ograničiti pristup dinamama – Proširiti i obnoviti ograde od drvenih letvica
- Unaprijediti javni prevoz tokom ljetnje sezone što će dovesti do smanjenja zagađenje i potreba za parking prostorom.
- Sprovesti kaznene mjere za zagađivače i devastatore.
- Sprovesti detaljna istraživanja biodiverziteta, zatim na osnovu rezultata istraživanja, razviti
- Sprovesti konzervacione mjere za revitalizaciju prostora, obnovu staništa i rekolonizaciju vrsta koje su nestale ili su ugrožene na području.

- Razviti edukativne turističke programe o zaštiti prirode.
- Povećati broj kontejnera i kanti za odlaganje otpada.
- Unapređenje upravljanja otpadom na nivou Ulcinja i intezivnije uključivanje komunalnih službi, zakupaca plaža u čišćenje područja od otpada.
- Unprirediti upravljanje i povećati nivo fizičke zaštite – Povećanjem ljudskih i materijalnih resursa upravljača.
- Postaviti veliki broj info tabli sa edukativnim materijalom o značajnim staništima, vrstama značaju i potrebi očuvanja Velike plažesa zaledem.
- Ograničiti broj ležaljki na plažama.
- Zabraniti unošenje stranih vrsta.
- Zabraniti prenamjenu prostora za izgradnju parkinga.
- Zabraniti izgradnju montažnih objekata za izdavanje.
- Tipizirati i ograničiti površinu ugostiteljskih objekata na plaži.
- Zabraniti probijanje i izgradnju puteva na velikoj plaži i okolini.
- Redovna kontrola plaža od strane obučениh čuvara prirode – rendžera iz Morskog dobra uz angažovanje komunalnog policajca od strane Opštine nadležnog za područje Velike plaže, za praćenje nelegalnog odlaganja otpada, prenamjene prostora, deponovanja građevinskog otpada, devastacije staništa, drenaže močvarnih staništa.

